

HÜSEYİN ALDOĞAN

Sinemilli Pir Ocağı

Kahramanmaraş/ Pazarcık

Evrensel varlığın başlangıcından günümüze kadar, tarihin akışına göz atığımızda, çok farklı anlam ve boyutta fikirleri oluşturan var ve yoklarla karşılaşırız. Bu var ve yokların, toplumların yaşamında çok önemli bir yere sahip olduklarını tarihi eserlerde okurken, bazen sevinir bazen de üzülürüz. Bizlere o geçmişî anlatan bu satırların arasında öyle kelimeler vardır ki onların gücünün hiç kaybolmadığını defalarca hem kitaplarda okuruz hem de güncel sosyal yaşamımızda dahi sık sık sohbetlerin akışı içinde duyar ve tekrar ederiz. Lakin bu kelimelerin gücü ve anlamı hakkında pekte fazla özenici davranmadan telaffuz ederiz. Tanımları bile bizim ilgi alanımızın içine girmez. Lakin bazı kelimeler de vardır ki onları kullanma yer ve zamanını özenle seçmek zorunda kalırız. Tabi arifin dilindeki yüceliğiyle cahilin dilindeki hafiflikleri farklı farklıdır.

Toplum dinamiklerinin devamında ve yaşamın renklenmesin de kelimelerin gücü önemsenmemelidir. Örneklemek gerekirse siyasi yaşamda ‘‘iktidar’’ sosyal yaşamda ‘‘hak’’ adalette ‘‘Demokrasi’’, felsefede ‘‘niçin, nasıl, ne den’’ gibi sıralamak mümkündür. Lakin toplum yaşamının inanç ve inanma alanında bazı kelimelerin tek telaffuzla tarihi özetlediğini, insanların ruhsal ve manevi dünyasında ayrı bir heyecan ve üzüntü yarattığı, tarih boyunca apayrı bir kelime değerlendirmesi olarak süre gelmiştir. Hatta bazen bir kelime uğruna devletler, topluluklar savaşımlara girmişler, bireyler cinayetler bile, işlemek zorunda kalmışlardır.

Özgürlükler ve inançlar, tarih boyunca kelimelerin gücüne güç katmıştır. Toplum liderlerinden tutunda, bilim ve inanç önderleri bile bu kelimeleri kullanarak amaçlarına ulaşmada dahi zaferler elde etmişler. Lakin bazı kelimeler vardır ki tarihin yapraklarında hep acı hüsrana ve nefretle anılmışlardır. Semavi dinlerinden İslam dinin tarihsel sürecinde yaşanmış bir katliamdan dolayı, gerilimler, siyasal baskılar ve inançsal hakların yok olmasıyla anılan bu kelimelerden birisi olan **KERBALA** ile ilgili görüşlerimi sizlerle paylaşmaya çalışacağım;

KERBELA

Kelime anlamıyla; Zülüm, Katliam, Matem ve Yas olarak tanımlamaların dışında;

1. Irak'ta bulunan ve Hz. Hüseyin'in türbesinin bulunduğu kent.
2. İslam dünyasındaki anılışı; katliam, zülüm ve matem,
3. Tarihteki yeri; nefret kin, yok etme ve yok ediliş, direniş ve işkence
4. Siyasi tarihin de ki anlamı; İktidar, hırs, zülüm ve hakimiyet,
5. Hümanizm deki yeri; iyi niyet ve insan severliğe karşı işlenmiş en büyük suç
6. İslamiyet'teki yeri; Ehl-i Beyt'e ve onun evlatlarına yapılan zülüm, kast, işkence, barbarlık
7. Anadolu Aleviliğinin de ki yeri ; Onurlu ve şerefli bir direnişin sembolü olarak Hz. Hüseyin'in sevgisini asırlarca yaşatmaya neden olmuş, Yezid'e ‘‘lanet’’ okunuşun hatırlanması olarak da tarihi en kötü kelimesi.

8. Dünya Aliciliğinde ki yeri; Dünyanın yüz karası ve iktidar emellerinin en acımasız zulmü, Ehl-i Beyt ve onun evlatlarına kast edilen ve de “nal-etle” anılan bir gün,

9. Caferilik; kanlı bir katliamın kin ve işkenceyle yaşandığı, dramın en üst acısının yaşandığı an,

10. Dünya medeniyetlerindeki yer ; İnsanlık dışı bir zulüm ve katliam.

11. Geçmiş’te Hacı Bektaş’ta ki Dergaha bağlı dört tekke sıralamasında yer alan ve halife makamı olan Irak/Kerbela’da bulunan tekenin bulunduğu “nefretli kent.”

Kerbela Olayının tanımı; Hz. Muhammet’in kızı Fatma’nın ve Hz. Ali’nin oğlu Hz Hüseyin ve yandaşlarının Emevi halifesi Yezit (1)’in askerleri tarafından 10 Ekim 680 de öldürülmesi (ABSİKL)

Kerbela olayının yaşanmış olma sebepleri Kerbela’nın anlam ve önemi bakımından da göz ardı edilmemelidir. Bunu ifade ederken de Hz. Hüseyin’i ve onu bu olaya iten asıl nedenleri tarihi bir akışın bakışıyla değerlendirmek gerekir diye düşünüyorum.

Kerbela’nın nedenlerini; ekonomik, sosyal tarihsel farklı bakış açılarıyla sırlamak doğu bir yaklaşım olacaktır. Dönemin tek tanrılı inanca geçişle karşılaşılan direnç, tarihi toplumsal yaşamın egemenlik ve iktidar anlayışı ile sosyal katman grupları dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

Muhammed’in Peygamberliğinin başlangıcından itibaren başlayıp o güne kadar birike gelen bir tarihi sürecin olayları ve beraberinde getirdiği kin ve egemenlik anlayışının birikimi mevcuttur. Özellikle ekonomik anlamda hakim olan kabilelerin baskısı ve iktidarlara olan ittifakı bu sürecin ana nedenlerinin özünü oluşturmaktadır. Bu amaçların stratejik ve tarihi akışı o gün dahi zorunlu bir göçü hatta Muhammed’in gece dahi Mekke den Medine’ye kaçışını zorunlu kılmıştır. Bu akışa o zamanda ekonomik ve sosyal anlamda zayıf olan kabileler göğüs germek zorunda kalmışlardır. Bu nedenle büyük baskı ve zulümlere de maruz kalmışlardır. Mekke yönetimini elinde tutan Küreyiş kabilesi ve onun destekleyicileri Ehl-i Beyt evlatlarına saldırılarıyla birlikte ekonomik yaptırım ablukaları bile uygulamaktan da geri kalmadılar. Ayrıca Küreyiş ve Haşimi kabileleri arasındaki savaşta bile nasibini alan bir halk kitlesi ve Ehl-i Beyt evlatları vardı bu dönemde. Bununla da kalınmayıp Hz. Muhammet’in şahsına dahi varan en büyük fiziki ve psikolojik eylemlerde bil bulunulmuştur. Fakır kabileler bir araya toplatılarak yaşam bakımından sağlıklı olmayan alanlarda yaşamalarını sürdürmekle baş başa bırakılmışlardı. Bu yaşam alanlarına su ve diğer temel yaşam gereksinim olan gıda maddelerinin ticareti bile engellenmiştir.

İktidarın hümanist yaklaşıma karşı yürüttüğü şiddet ile ekonomik yaşam baskısından başka en önemli diğer nedenlerde biri ise; Muhammed’in Peygamberliğinin kabulüyle birlikte bu inanç anlayışına karşı yürütülen dini bir kötüleme ve halkı bu dinin bütünlüğü olabilecek bir güç oluşturmamaları içi yapılan faaliyetlerdi. Bunu puta tapan gurupların yani tek tarı anlayışını kabul etmeyen kitleri yeni tanrılı inanca karşı iktidarın kullanması da dahildir. Üçüncüsü ise Aristokrat grupların kendi yaşam akışlarındaki endişeleri nedeniyle, dolaylı olarak hem iktidarı hem de halkı bu inanç anlayışına karşı manipüle ederek sosyal olaylar karmaşasıyla etkinlikleri devam ettirme planlarından vazgeçmemeleri idi.

Olayın toplumsal boyutundaki bir diğer dördüncü etkeni ise ırksal bir hakimiyetinin de yaşama geçirilmesiydi. İslamiyet’in geniş bir coğrafyaya yayılması da kırılma noktasını oluşturuyordu. İslamiyet’in Medine’nin sınırlarını aşmaya başladığını idrak eden Emevi bu dağılımın yayıldığı coğrafyada, İslamiyet’in kendi egemenliğinde yayılması gerektiği, ırksal anlayışı kitlelere kabul ettirmenin başlangıcının, şiddet ve gözdağı ile birlikte kabile ırk hakimiyetiyle pekiştirmeyi amaç edinmesiydi. Bir devlet adamı olarak kendisini yetiştiren Muaviye, bu amaç için devletin yeniden yapılanmasına, Emevi kabilesini dahil etmekle işe başladı. Bununla da yetinmeyip tehlikeli bir potansiyel gördüğü Hz. Muhammed taraftarlarını da iktidardan uzak tutmak için elinden gelen tüm olanakları kullanmaya başlamasıydı. Hatta Bizanslarla ittifaklar sağlamak suretiyle onları kendisine yakında tutarak her gün yükselen gerginlikte kendi tarafına çekecek bir stratejiyi bile izlemekten çekinmedi.

İslamiyet dağıldığı ve yayıldığı coğrafyada hümanist ve insani bir yaklaşımla değil, kılıçların ucunda taşınan zulümle yayılmaya başlamıştı. En büyük güç, merkezin gücü ve kılıçların keskin darbeleriyle gelen şiddetti. Lakin bu yayılma öyle hızlı yayıldı ki belli bir süre sonra işgal ettiği coğrafya da Arapların nüfusu bile azınlıkta kaldı. Diğer yandan yapılanlar Müslümanlık adın çok az şeyi temiz bırakmaya devam ediyordu. Bu olup bitenlerin sonucu, Emev’inin kendi kendini üretme ve idare etme iradesi de ortadan kalkmaya başlamış, kendi içide dinsel-siyasal çatışmalar başlamış ve iktidarların gücü, kabilecilik örgütlenmesinden devlet örgütlenmesine geçişi, ekonomik üretim hakimiyetiyle de bütünleştirerek, ırksal

anlayışın sayısal egemenliğini doğurmuştu. Tabi bu durum, kabilecilik anlayışından kurtulmayan diğer Arap boyu geleneksel yapıyı da rahatsız etmiyor değildi. Bu sürükleyişin beraberinde getirdiği devlet örgütlenme anlayışı ve günün kültürel ortamında bu yapının dışında kalanlar savaşmayı tercih etti. İşte Ehl-i Beyit evlatlarına karşı en acımasız savaşlar ve soyuna kastlar başlangıcının bu yapıdan sonra başladığını söylemek pekte yanlış olmayacaktır. Çünkü iktidar Emevi ve hakim kabileler, Muhalefet ise Ali'nin tarafını seçen halktı.

Bu başlangıcın ilk uygulaması Küfede, Küfe valisi olan Muviye'nin üye kardeşi Ziyat İbni Ebihin, kendisine biat etmek istemeyenleri yemine zorlaması ve bu yemini de kabul etmeyenlerin ellerini kesmekle başladı. Bu olayın öncülü olan Hücr ise Muaviye tarafından Suriye de kellesi kestirilerek yok edildi. Bir bedevi olan Hücr'ün yok edilmesinden sonra Emevi egemenliğine karşı bir Arap öfkenin yükselmesiyle farklı bir başlangıç sergiliyordu. Bu oluşumlar beraberinde de toplumsal bir hoşnutsuzluğu da doğurmuştu. Çünkü Emevi'nin ideolojik ve siyasal düzeyde uygulanan kavimler üstü kavim egemenlik anlayışına tahammül kalmıyordu. Bu akış İslam'ın mistik insan sevgisine dayanan topluluğuna katılımı sayı olarak güm geçtikçe çoğaltıyordu. Bunun sonucu olarak da Emevi'nin zulüm ve şiddeti gittikçe hakimiyetini kaybetme korkusuyla artıyordu.

Ehl-i Beyt in yanında sayısal oluşumunu çoğaltan bu topluluğun bütünlüğünde oluşan düşünce ise; yönetim kendisinde oluşan dinsel ve toplumsal kokuşmuşluk akışının ortada kalkmasına bağlı olma kanaatinden doğmaktaydı..'' İktidar meşru sahiplerinde olmadığı içindir ki; İktidar meşru sahiplerine ,yani Ehl-i Beyt'e dönerse,Tanrının yücelttiği ve yönettiği bu soy sayesinde güçlükler ve adaletsizlikler kalkacaktır''. Mazlumdan ve adaletten yana bir sesleniş olan bu anlayışın dini bir yorumla da bütünleşmesi, Arapların bu muhalefete katılımını kolay kılmıştır. Böylece Emevi saltanatının dirençleri zayıflamaya mahkum oluyordu..

Arap ve Arap olmayan tüm Müslümanların Emevi'lere yönelik tepkisi peygamber ailesinin gücünü oluştururken asıl sorunun ve kötülüklerin kaynağının İslam da kopuluş olarak kabulüyle biçimleniyordu. Kabileler arası eşitsizliğin, devlet ganimetinden halkın yeteri miktarda paylandırılmaması, Emevi kabilecilik ve soy hakimiyet anlayışının tüm yaşananların nedeni olarak öne sürülüyordu. Bu anlayışın taraf buluşu; Şeriatçı İslam'la Mistik felsefe anlayışının hesaplaşmasının başlangıç öyküsüdür. Muhammet'ten başlayan Şerri İslam anlayışı ile Mistik felsefe anlayışının çizgilerinin keskinleştiği bir başlangıçtır bu anlayış . Bu tarihi başlangıçtan sonra tüm insanlık sevgisi bir anlayışın yanında saf tutmak isterken,Emevi hilafet anlayışının zulüm anlayışı asırlara miras kalacak bir kalıcılığın da devamının başlatmıştır.

Ehli Bey felsefesinin insani değerlerini batıya açmak ve kalıcı olan bir düzen kurmayı amaçlamasını yürütürken diğer taraftan da Arap olan ve olmayan Müslümanları Emevi saltanatının zulmüne karşı tek bir semsiye altında toplamaya çalışan öncü lider Hz. Ali'ydı. Ali işkencenin yok edilmesi, tarihin akışı içinde başarılar elde eden paylaşımcı ve toplumsal bir dayanışmanın felsefi ve siyasi öncülü olarak yaşamını dahi ortaya koymuştu.

Alinin bu felsefi düşünce anlayışı Arap yarım adasının sınırlarını aşmaya başlamış Kuzey Asya ve Batının insani değerleri arasındaki iletişimde köprü olmaya başlamıştı. Özellikle bu anlayışın en iyi meyvesi Kuzey Asya dan zorunlu ve istemli göç dalgalarıyla Anadolu'ya uzanmış ve Anadolu da geçmişin medeniyetleriyle de bütünleşerek bugünün yaşanan felsefi var oluşun temelini oluşturmuştur.

Emevi iktidar coğrafyasında bunlar olup biterken ve alan coğrafyasının da gücünü katılımlarla çoğaltıp direnişinin sesini yükselten değişim sürecimde Muaviye kendisine Yezidi veliaht tayın ederek hantal bir bürokrasi ve kabile yönetim anlayışına dayanan devlet iskeletini yeniden yapılandırarak bir ivmenin de önünü açmaya başladı. Emevi'yi bir devlet yapma sürecine soktu. Bu veliaht tayını aynı gelişimi köstekleyen örgütsel yapının yerine doğrudan kabile soy egemenliğine dayanan ve merkezi örgütlenmeyi güçlü hale getiren bir dinamizmin de başlanmasını sağlamış oluyordu. Devletin bir üst zümre egemenliğine kovuşması ve güven ortamının kurumlar içinde yeniden sağlanması Babası Muviye'nin de yönlendirilmesiyle Yezidin önce kendisine kaşı olan muhalif ve diğer gurupların üzerine yürümesine başlamasıyla kanlı savaşmaların kıvılcımları da parlamaya başlamıştı.

Yezid, Hüseyin'in yaşamasına tekamül eden bu dönemde Hüseyin Ali taraftarlarıyla birlikte Medine den Mekke'ye kaçan kardeşi Abdulla Bin Zübeyr'i tutuklattı . Bu kaçış biat etmemenin kaçışıydı ama orda da Yezitten kurtulamamışlardı. Bu dönemde Küfeliler tarafından davet alan Hüseyin gitmenin

kararını tüm yakınlarının uyarılarına rağmen alarak Küfeye doğru yola çıkar ve o kanlı günün tarihi katliamı da bu göç sürecinde 72 şehidiyle birlikte yaşanmış olur.

Bu tarihi yaşamışlık Emevi'nin bundan sonrada zulmünü devam ettirmesi bu baskı ve zülüm mirasını, Abbasi'ye, oradan Selçukluya, ardan "Osmanlıya oradan da Cumhuriyet'e devir edilerek günümüze intikal etmiş oldu. Hangi dönemde olursa olsun hep bu zülüm galip gelmiş ve binlerce masum insanın kanı akmıştır. Bunun bugün ki günümüz dünyasın da dahi devam ettiğini söylemek herhalde tarihin akışına ters düşen bir ifade olmaz.

Bu dinamizmin kendi iç doğrularıyla nedenlerini özetlemek gerekirse; Öncelikle iktidar hırsıyla her türlü baskı ve işkenceyi yapmaktan geri kalmayan bir anlayışın devam etmiş olması bu olayın ilk nedenini oluşturuyor. İktidar sahibi olan Yezit, Hz. Hüseyin kendisine biat etmesini Emevi kabilesinin ve kendisinin iktidarının siyasi inanç anlayışı doğrultusunda siyasal amaçlı bir inanışın yaygınlaştırılmasını, halka kendi iktidarının isteklerinin kabul edilmesi için kendisinin yanında yer almasını, iktidar muhaliflerinin sindirilmesi içinde halkın üstünde ki nüfusunu kullanarak iktidarını daha da güçlü olması amacını taşıyan emellerine destek vermesini istiyordu. Hz Hüseyin de bu zulümle halkı ezdiğini ve bunu doğru olmadığını söyleyip kendisinin isteklerini kabul etmemesiydi.

İkincisi ise Ehl-i Beyt evlatlarına karşı yapılmakta olan yok etme emelleri uğruna halkında bir zulme maruz kalamaması düşüncesiyle Hz. Hüseyin'in' Medine'yi terk etmesi geliyor. Yani Medine de akacak olan bir kanın sebebinin Ehl-iBeyt evlatlarının olmasını kanat ve geçeği.

Üçüncü nedende daha sonra onu bu katliamla baş başa bırakacak kadar ihanet itmiş olan Küfe halkının onu korumak ve kollamak amacıyla çağırması olmasıydı.

Kerbela katliamının yaşanmışlığının ana özünü ; siyasallaşması istenen bir İslamiyet'le, mistik tasavvuf anlayışlı bir İslam anlayışının tarihi akışı içinde karşılıklı kullanılan güçler savaşının, sayısal çoğunluklu zulümüyle, kendi kederine terk edilmiş bir azınlığın yok oluşunun sonucudur. Günümüze kadar siyasallaşmış bir Şerri İslam anlayışının intikalinin o dönemdeki iktidar egemenliğinin hakim olma başlangıcının ta kendisidir. İşte bu günden başlayıp Kerbela'yı günümüze getirmek gerekir.

Şu da unutulmamalıdır ki o gün artık bir ağlama duvarı olmaktan çıkmış, tarihte ki Özgürlüklerin direnişlilerin ve onurlu bir mücadelelerin sembolü olmuştur. Bu direniş bütün dünya ulusların varlığında öncül olma yerini de korumaya devam etmektedir. Lakin onu bugün yeniden tarihin sayfalarına kaydetmeyi sürdürmek için yeniden kaleme almak gerekiyor.

Kerbela artık dünyaya mal olmuş tarihi bir katliamdır. Küfelinin onu çağırması, o Küfe önlerine geldiğinde ise onun nasıl yalnız bırakıldığının gerçeği olarak yaşıyor. Kerbela Hz. Hüseyin'in yaşamının haksızlıklarla mücadelesinin yaşandığı bir gündür. Ayrıca yetmiş iki azizin Kerbela da Hz. Hüseyin'le birlikte hak için, adalet için, insan onuru ve insanlığın geleceğin de kötülüklerin yasaklanması için şehit düştüğü bir gündür. Ay olarak da tarihin akışı içinde önemli olayların yaşandığı bir ayda yaşanmıştır. Kerbela olayı ile birlikte saflar netleşmiş ve bu netleşme tarihin süreci içinde yerini alarak bugüne kadar gelmiş olup bugünden sonrada devam edecektir. Bu olay dünya var oldukça güncelliğini koruyup yaşayacaktır. Kerbela güçlülerin güçsüzlere karşı olan açımsızlığını ortaya çıkaran, aradan asırlar da geçse unutulmayacak kadar derin, anlamlı tarihi bir olaydır.

Bu günün direncinin gücü; İnandığı var oluştan vazgeçmemek, güçlünün gücü karşısında onurunu, şerefini bütünlüğünü korumaktır. Namık Kemal'in dizeleri misel; "Çekildik babı hükümet kapısından , köpektir Şeyda ya hizmetten zevk alan" misalinin tarihi tekerrürün de ki ifadesin de olduğu gibi. Onu tarihin susuzluğuna mahkum eden, en adi işkencesinin bütünlüğüne maruz bırakan, siyasi emellerin hırsına kapılmış bir gücün emirlerine piyonluk eden yetki ve uşaklığın ta kendisidir.

O gün; körpe yavruların ana ciğerini dağladığı feryatların arşı deldiği, yaşamın sevincine fidan olacak bedenlere yapılan dünyanın ilk züllümü olarak da yaşanıp tarihe mal olmuş bir gündür.O gün Ehli Beyt evladının zalimce kat edildiği bir gündür. O gün alkanlar içinde kıvranan Yezide boyun eğmeyen bir başın canlı gövdesinden koparılıp alındığı gündür. Onu lanetle ifade etmemek tarihi bir insanlık suçudur.

Bakınız Şah Hatayı bu züllüme nasıl haykırıyor;

Türbesinin Üstün Nakş Eylemişler

Gel Dinim İmanım İmamı Hüseyin
Seni Dört Köşeye Baş Eylemişler
Gel Dinim İmanım İmamı Hüseyin

Çağlar Sular Gibi Akasım Gelmez
Şehrine Girince Çıkasım Gelmez
Yezid'in Yüzüne Bakasım Gelmez
Gel Dinim İmanım İmamı Hüseyin

Senin Aşıkların Yanar Yakılır
On İki İmam Katarına Katılır
Bunda Yezid'lere La'net Okunur
Gel Dinim İmanım İmamı Hüseyin

Senin Dervişlerin Sema'lar Döner
Kadir Geceleri Şem'alar Yanar
Katarımız İmam Ca'fer'e Uyar
Gel Dinim İmanım İmamı Hüseyin

İmamı Hüseyin'in Kolları Bağlı
Muhib Aşıkların Ciğeri Dağlı
Hazret -İ Ali'nin En Küçük Oğlu
Gel Dinim İmanım İmamı Hüseyin

Şah Hatayı'm Eder Erenler Nerde
Çalışız Kayasız Bir Sahra Yerde
Kerbela Çölünde Kandilde Nurda
Gel Dinim İmanım İmamı Hüseyin

On iki imamlar kutsal soyu çizgisinin başlangıcı da Pirlar darıdan birisi olarak kabul edilen, İsmailizm de üzerin tanrısal öyküsel metinler üretilen, Anadolu Aleviliğinin varoluş dinamizminin güncel yaşam sembolleri içinde felsefi derinlikle kazanan Fatma Ana darının yaşanışı esasına da da, Anadolu'nun büyük ozanı, haksızlığa ve zulme karşı direnişin tarihi sembollerinden olan **Pir Sultan Abdal** ;

Bir su vermediler o adil Hana
İçtiler yezitler hep kanan kana
Çok figan eyledi hem Fatma Ana
Gökte melek yerde insan ağladı, *diyor*

Bu dörtlükler ana feryadının tarihi akış içindeki zül'ümün yaşanmışlığın açık ifadesidir. O gün bir annenin arşa haykırışı, zalimin zülüm den zevk aldığı bir gündür. O gün bir ana yüreğini dağlayan, bir baba yüreğinin parçalanmış anının haykırış sesi oldu ki bu ses; asırların çılgılığı olarak haykırmasına devam edip bugüne geldi. Unutulmamalıdır ki o günde belki bir saat sonra belki de bir kaç dakika sonra öleceğini bile bile, kendi eleriyle duvaklarını süsleyip vadini yerine getirmek için kendi öz kızını kardeşinin oğluna (Hasanın Oğlu Kasım) gelin ettiği bir babanın yaşadığı duyguların paylaşıldığı gündür. Bunu bir ana ve

birde bir baba anlar, zalim ve gaddar bir komutan ve o katliamın emrini verenin anlamayacak kadar zalim, insani bir sevgiye sahip olamayan varlığın, sembolü olmuş zalimlerin yaşattıkları gündür. O gün ölüm dünyası ile hak muradına ermenin sevincini ve acısını yaşayan bir anane ve babanın duygularını bağrına bastırıldığı gündür. O gün tarihi bir zulmün kılıçlarının yok etmeyi beklediği bir günde evladını muradına erdirmek istediği sevginin kabul duygusu içinde yaşanan iki beden saf ve temiz dünyalarının anıldığı, bir evlat ve ata sevgisinin, yok edilen raksının yaşandığı zulme mahkum olmuş bedenlerin yaşadığı tarihi bir gündür.

Günümüz Anadolu Alevi dedelerin dem Mercan Dede Kerbela ile ilgili mersiyesi tarihi katliamın günümüz de dahi sevgide kalan dinamizmini yansıtıyor;

Hasanım ağı içti, Leb-i Suker ah çeker,
Hüseyin attan düştü kime şikar ah çeker,
Nerde kalmış acaba, bak Zulfikar ah çeker,
Ali'nin on bir oğlu, yerde yatar ah çeker,
Fatma ananın ciğeri, sızlar sızlar ah çeker,

Cümle Kureyş ensarı, düştü ah-ı figana,
Ali, Yezid boyadı, çifte kuzun al kana,
Ey Server-i Enbiya, sen bunu de süphana,
O gün ola göreydim, Yezid düşe divana,
Sıratın seyrediydim, geçer iken o yana,

Medine dağlarında, susamla sümbül ağlar,
Dağlar inim iniler, sular sarhoş sel ağlar,
Cümle kuşlar figanda, bak dertli bülbül ağlar,
Viranede baykuşlar, hu çeker yıl yıl ağlar,
Kerbela'ya kulak ver, Sahra ağlar çöl ağlar,

Lanet olsun Yezid'e, Şah-ı Geda kul ağlar,
Ey Murtaza gel yetiş, binekte düldül ağlar,
Hasan'ım ağı içmiş, gözyaşları sel ağlar,
Kerbela imdat ister, gözedirler yol ağlar,

Nakarat

Hüseyin attan düştü, Sahra-i Kerbela'ya,
Cibril, kurban haber ver, Sultan-i Enbiyaya,

Yektir Ali, tektir Ali, Şahı Ali, Ali, Ali, cansın Ali, Ali, Ali, yar Ali... Hüseyin Ağlar.

Unutulmamalı ki o günün açısına direnişler tarih boyunca da hep var olmuşlardır. Acılarıyla sevinçlerin bulunduğu Küfe'nin de tarihe geçen yalnız bırakmışlığının sahnelerinin de yaşandığı, bir zulmün dönekliğini kendisini zorla kabul ettirdiği toplum önünde temize çıkarmanın iki yüzlülüğünün de yaşandığı günler de tarihin yapraklarındaki yerini almıştır.. *“Ben ki, Hz. Muhammedin torunu, ben ki, Hz. Ali'nin oğlu, Hüseyin'in başını kesik halde dolaştırıyorsam vay, vay, ki sizin başınız gelecekler”* dedikten birkaç dakika sonra ayağa kalkıp zulme başkaldıracasına konuşmaya başlayan Ebu Berze Eslami'nin *“Doğru değildir yaptığın, o yüz ki defalarca peygamberimiz Muhammed tarafından sevgiyle öpülmüştür”* itirazına zalim Yezid'in Ehl-i Beyt evlatlarının açısını kendisine haykıranlara *“Bir asi değimliydi O ? Biat*

etmemekle direnmemiş miydi o? Yani sen şimdi bir asinin kesik başını savunuyorsun bana karşı? Hem de Şama halkının , gücümün önünde eğilip törenler düzenlediği böylesi bir günde ? Dua et ki meclisin en yaşlısı, en saygı değer olansın. Yoksa Hüseyin'in başının yanına seninde başın düşerdi'' ama Ebu Berze Eslami buna rağmen Hz. Hüseyin'in kesik başına, yüzündeki açık gözlerine baktı. O direnişin gözlerinden güç almışçasına Yezid'e boyun eğmeden sözlerine haykırışıyla devam etti'' **Sonun hüsrandır'' diye bağırıldı** '' **Zalimsin çünkü ey emir. Sana boyun eğmeyenin tamamını bile görmedin. Kesik başıyla avunursun açıkçası. Sen ki Yezit, sen ki zulm edensin, dedim ya yoktur sonun. Benden söylemesi. Başını vurdurursun. Ama , gene de benden söylemesi. Sen Kербela savaşını kazanan değil kaybedensin''** diyecek kadar şerefli bir direnişle karşısında iki yüzlülüğünde yaşandığı tarihi anlardandır biridir.

Kerbela'nın acısını unutmak mümkün değildi. Bu katliamın Ön Asya coğrafyasında yayılmasından beş yıl sonra, Kerbele olayına karışan bütün zalimlerden intikam almak için Ehl-i Beyt sevgisini kalbinde taşıyan Muhtar es- Sekafi ; Kerbela intikamını almadan kılıcını kınına sokmayacağına yeminini ederek çok büyük bir taraftar kitlesi topladı. 685'te büyük bir isyan başlatır "Tevabun isyanı'' olarak bilinen bu hareketle Sekafi ; önce Kerbela ve Küfeyi ele geçirdi, Kerbela da Yezid'in askerlerin komuta eden Ömer bin Sa'd 'ı öldürür, Hz. Hüseyin'in başını gövdesinden ayıran Şemr bin Zi'l-cevşen ve İmam Hüseyin'in kesik başını İbn-i Ziyad'a götüreren Havli b. Yezid el- Esbahi'yi de ortadan kaldırarak tarihe adını yazdırır. Bir diğer yaşanan onurlu davranışta; Emevi ordusunun komutanı Ubeydullah bin Ziyad ise.. Malik el-eşter'in oğlu İbrahim b. eşter tarafından öldürülmesidir. **(Kerbela'nın İntikamı, Ziya ŞAKİR)** Emevi saltanatından Ehl_i Bety intikamını aldığı içinde bu zihniyetin devamçıları tarafından ''Haccac-ı Zalim olarak bilinir'' Eh bir zalim ve gaddara karşılık haksızlar ve zülümkarların zalimi de çıkmış olsun.

Ayrıca Hz. Hüseyin'in başının kesilerek önce Küfey'e oradan da Şam'am getirildikten sonra Yezit asasıyla ağzındaki dişleri karıştırarak intikamını ve kendisine biat edilmemenin cezasının karşılığını almış bir kinle ''**Peygamberden borcumu aldım''** diyordu. Hüseyin'in kafasının bir mızrağın ucuna takıp Şam da herkesin göreceği Ceyrun tepesine dikerek halka gücünün zulmünü sergiledi. O günden sonra İslam aleminde savaşlarda kele kesmenin ve de mızrakların uçlarına takılarak dolaştırmanın da başlangıcını yaparak buvahşet geleneğin yaşatılmasını tüm İslam aleminde kazandırmıştır.

Kerbela bugüne kadar yaşatılan bir felsefenin toplumsal ilk taşının dokusudur . Bu doku bir var oluşla yok oluş anında tüm duygularını bedenide ve ceddinin geçmişinde toplayıp yaşam savaşına devam kararı alınan tarihi bir sahra iradesinin en yüksek araç dahi mal oluşudur. Bu mal oluş asırlardır dinamizmini öyle güçlü öyle dirençli kılmıştır ki bu gün dahi o ceddin felsefesinin yaşaması uğruna asırlardır devam eden katliamlarla yaşandı. Bu katliamların Emevi den , Abbasi'ye, Selçukludan, Osmanlıya oradan da Cumhuriyete intikal etmiş yüzlercesini sıralamak mümkündür. Yine de onurlu bir sayfa olarak bugüne intikal eden bir felsefi direniş olarak tarihe de mal olmuştur

Hak-Muhammed–Ali yolunun inanmışlarının bundan ders çıkarması lazım. Çünkü bu orantısız güç günümüzde de bütün biçim ve gaddarlığıyla devam edip uygulanmaktadır. Yalnız Anadolu coğrafyasında benzerlerini aramakla kalınmaz bunun. Dünya coğrafyasında devletlerin katliamı, siyasi iktidarların zülüm güçleriyle örneklemeye kalksanız, ikinci dünya savaşın da bir Hitlerin yaptıklarını, İslam coğrafyasında son on beş yılda devletlerin çıkar savaşlarının yaşattıklarını en yakın örnekler olarak gösterebiliriz. Vietnam, Japonya,Filistin,İrak,Afganistan,Çin,Angola ve Kafkasya daha onlarcası. Anadolu coğrafyasında, en yakın olarak Maraş'ı, Sivas'ı ve Çorumu saymak yeterlidir. Hak-Muhammed–Ali yolunun canları 12 Eylül darbesi yaşananları da unutmadan yaşadıklarına haykırmalı ve tarihi belgelerin sayfalarına da yazdırmanın sorumluluğunda hareket etmelidirler. Tabi ki bu mevcut Alevi Sivil Toplum Örgütlerinin Anadolu Aleviliğine bakışı ve Anadolu Aleviliğini kırkıncıdan sonra kabul eden aydınların, her renge boyanmış Anadolu Alevi Dedelerinin ve Anadolu Alevi talibinin de bu duruşuyla mümkün değildir. Bu toplumsal sorumluluğun yeniden yapılanması kaçınılmazdır. Bu konu günümüz Anadolu Aleviliğinin geleceği için en büyük dikkate değer sorun ve tehlikedir demek daha doğru olacaktır.

O gün saltanat kavgası uğruna tarihi bir katliamı yapanların günü değil; inançları idealleri uğruna, insanlık alemine asırlarca örnek olmuş olanlar için anılan bir gündür. O günkü Ehli-i Beyt evlatlarına yapılan zulmün bu günde önemini yitirmeden yaşandığının anlam ve önemini ifade edildiği bir gündür.

O gün kendisini yalnız zülüm ve yok ediliş olarak adlandırmamaktadır. Evrensel bir felsefi anlayışın dünya milletlerine nasıl örnek bir var oluşla devam ettiğinin de ispatını kabullendirmektedir. Bu hümanist insan sevgisi ilkeleriyle asırların sosyal, felsefi ve yaşam biliminde ki öncülüğünü sürdürmeye devam

ettirmektedir. Bu felsefeyi günümüze kadar yaşatmaya öncüllük eden, Hallacı Mansur'un, Nesimi'nin, Ahmet Yesevi'nin, Hacı Bektaş'ı Velin'in, Pir Sultan Abdal'ın ve daha yüzlerce Hak-Muhammed-Ali yolu ulu erenlerinin evrensel bütünlükteki yerleri ve tarihi değerli de ortada. Bu bütünlüğün yüceliği önünde başını eğen her din, kesim ve gruptan milyonlarca insanı saymak mümkündür. Ayrıca tarihi akışın içinde yapılan yanlışları gözden geçirmek zorunda kalan o günün varisi olanlar bile o günün öneminin idraki içinde başlarını eğmek zorunda kalarak saygı duymak mecburiyetinde kalmaktadırlar.

Dünya Aliciliği ve Kerbala

Ali'cilik; dünya coğrafyasının bütünlüğünde ki alan ve nüfusunun üçte birini oluşturan semavi İslam dinin Muhammed'ten sonraki en büyük gücüdür. Hata gücü olmaktan öteye Hz. Muhammed'din ifadesiyle , "Ben ilmi şerriyim Ali kapısıdır." Demiştir ve bu nedenledir ki "Ali kapısından geçmeyen hakikati Muhammed de eremez" erememiştir ifadesinin de intikalidir. Yani İslamiyet'in her hücrelerinde Ali yaşamış, İslamiyet'in yaşaması içinde hayatını da tüm zülüm ve haksızlıklara karşı koyarak onu savunmuştur. O, Muhammed'in kızı Fatma'nın eşi Hasan ve Kerbela şehidi Hüseyin'in de babasıdır. İşte tüm İslam aleminin bilincinde olduğu bu başlangıcı Muhammed'in de ona kendi kadar değer vermesiyle birlikte Kerbela'yla da bütünlüğünü oluşturduğu bir anlayıştır. Şerri İslam anlayışında pek önemli bir bakış oluşturmazken Mistik felsefe anlayışında ise o her şeydir ve yücelerin yücesi Şahimiz Muhammed için büyük bir değer, dünya tasavvuf anlayışının da en büyük öncüsüdür. Ali Muhammed'tir Muhammed ise Ali dir. Yok onu etinin öbüründen farkı. Muhammed der ki "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Her peygamberin maddi ve manevi vasi olduğu gibi benimde vasim Ali dir. İmam Ali'nin veçhi şeriflerine bakmak ibadet makamına kaimdir." Bu mistik felsefenin özünü ifade eden özetleme, Hak-Muhammed-Ali yolunda Ali'cilik anlayışının en açık ifadesidir.

Bir diğer gerçekte dünya Ali'ciliğinin tek dili ifadesi olan; "Cümlemizi ehlibeyte nail etsin Allah". Anlam ve önem bakımından açık bir bütünlük oluşturan Ehli Bey-t soyunun başlangıcı ve tarihi mistik tasavvuf felsefesinin de ilk basamağı olmasıdır. Hatta İslam coğrafyasında onun bin bir adıyla anmak ve en yüce makamda en önde gören gurupların inanç anlayışı dahi mevcuttur ki bu anlayışın Anadolu da ki temsilcileri de Nusayriler demek yanlış da olmayacaktır. Adeta bir fanatizmin ötesinde onun varlığına bir anlamda adanmışlıktır desek daha doğru olacaktır. Bu anlamda Ali sevgisinde Anadolu Aleviliğini bu Nusayi kabulunun bir adım gerisinde kabul etmek gerekir.

İsmaili, Şii ve Caferi sevgi raksında Ali'yi et ve kemikten ayrılmayan bir bütünlük içinde görmek tarihi bir realitedir. Lakin Hanefi, Şafi ve Maliki, Hamelli anlayışta bu sevgiyi bu bütünlükte ifade etmek pekte gerçekçi bir düşünce olmaz desek yanlıştadır olmayacaktır. Çünkü bu üçlemede bu anlayışlara göre Ali ilk ikisinin yanında görülmemektedir. İslam coğrafyasının mistik tasavvuf anlayışında fanatizm ve ırkçılık anlayışları dışında tüm sevgiler Hak-Muhammed-Ali anlayışının üçlemin sevgisinde de küçük farklılıklara rağmen buluşur. O üçlemenin bedeninden var olan tüm canlılarda aynı değere sahipti. Tabi ki Hüseyin'in yeri daha da farklıdır Mistikçiler için. O Kerbela da batan bir güneş olarak varlığını devam ettirmektedir. Haksızlığın ve onurlu mücadelenin sembolü olarak. Bu nedenlerdendir ki Kerbela dünya Ali'cilik sevgi anlayışının içinde yaşayan, ama kin ve nefretle anılan bir gün olarak hatırlanır. Diğer Şerri anlayışlar da tasavvuf anlayışında ki bu bağlılık kadar haykırışlar olmaz. Hata Yezide Mistik tasavvuf anlayışında ifade edilen "lanet" sözcüğünü telaffuz edilmekten kaçınılır..

İslam İmparatorlukları ve Kerbela Sonrası Yaşananlar

Muhammed'in Ehl-i Beyt'inin kat edilişi Emevi hilafetiyle başladı. Siyasal bir iktidar hırsıyla Ehl-i Beyt'e ve onun evlatlarına yok etme kinyeyle düşüncelerin de oluşmasına öncüllük eden anlayış yine Emevi den başlar. Egemenliğini korumanın zaferini zülüm ve şiddetin her türünde mübah bulan bu zihniyet dünya tarihine de silinmeyecek bir leke sürmüştür. Bu lekeyi 1400 yıllık bir tarihin akışı içinde silmeyen ve de silmek istemeyen siyasal tek şemsiyeli hakimiyet siyasi anlayışı hala devam ediyor demek yanlıştadır olmayacaktır. Zaman zaman yapılanın utanç ve kızarmışlığı içinde yapılanın bir insanlık suçu ve vahşeti olduğunun itiraf etseler de Ehli Beyt'in soyuna kat edenlere "Lanet " okumayı da ifade etmeye pekte yanaşmamaktadırlar. Hatta "Hz." unvanıyla bile ifade ettikleri ciltler dolusu eserlerde raflara düzdürülerek

tarihin akışında miras olarak intikal etmeye dahi yer verdiler. Emeviler dönemi vahşi bir yayılcılık ve katliam dönemidir.

Horasan'daki dini ve siyasi hareketin başına geçen, Emevi Hanedanının bütün karşıtlarını etrafında toplayıp, Emevilerin şark umumi valisi Yezid bin Ömer bin Hubeyre'nin, Horasan'daki ihtilali bastırmak için gönderdiği ordulara karşı mücadele ederek, Emevi kuvvetlerini bozguna uğratarak, Faluca muharebesinde de bizzat Yezid'i mağlub ederek Emevilerin 90 yıllık yok edici uygulamalarına son veren, Eba Müslümü Horasanın ne yazık ki halife Mansur tarafından hile ve yalan vadelerle Irak'a çağrılıp ve 13 Şubat 755 (H.24 Şaban 137) yılında kat edilmesiyle katliamların devam sırası Emevi yerine kurulan Abbasilere intikal etmiş oldu.

Emevi'nin yerine kurulan Abbasi halifesi Mu'temid on birinci İmam Hasan-ül Askeri'yi zehirleterek öldürdükten sonra Ali soyunu yok etmek için ailede hiçbir erkek çocuk bırakmamaya karar verdi ve bütün erkekleri öldürttü Bu katliamdan hamile kadınlar bile kurtulamadı Bu durumu Gölpınarlı'dan dinleyelim:

"Halifenin emriyle evdeki eşya toplanıp mühürlendi; odalar arandı; gönderilen ebeler, kadınları muayene ettiler; gebe sanılar bir cariye, hanımlarıyla beraber bir müddet hapsedildi; sonunda cariye'nin gebe olmadığı anlaşıldı ve oğulları Sahip'ül Emr bulunamadı.

Bu aranan İmam, İslam tarihinde son imam olarak adı geçen, İmam Mehdi'ydi Hatta İmam Mehdi'nin düşmanlarınca bulunmaması için ismi ile anılması bile yasaklanmıştır (<http://www.mumsema.com/islam-tarihi/12453-abbasiler-donemi.html>) Abbasilerin zulmunda Azarbaycan Anadolu ,İran ve Şam'a kadar olan coğrafya ehlibeyt sevgisinin tüm kavimleri nasibini aldılar. Ta ki 1258 yılında İlhanlı (Moğol) hükümdarı Hülagu Han ordusu ile Bağdat'ı ele geçirerek Abbasi devletinin katliamlarına son verdiği tarihe kadar

Selçuklu-Gazneli mücadelesi, 23 Mayıs 1040 Dandanakan Meydan Savaşı ve Selçukluların üstünlüğü ele geçirmesiyle Siyasallaşmış İslam politikalarının gölgesinde Emevi mirasının devir alan Hazar havzası Asya'sında Semerkant merkezli olarak Kurulan Doğu Selçuklu İmparatorluğunun; Kuzey Asya da Egemenliğindeki beylikler tarafından yapılanlara gösterdiği müsamaha sonucu Anadolu ve Kuzey Afrika'ya kadar yayılmasına dahi göz yumması Emevi zihniyetin bayraktarlığını yapmaktan başka bir şey değildi. Harzemşahlar, Mengüçler, Ahlat Beyliği, Moğollar, döneminde Meveraünnehir den Anadolu'ya kadar yapılanlar hatta Şam'a kadar fetihlerle yapılanlar tarihten silinmiş değildir. Bunların hepsi Ehl-i Bey felsefi anlayışının benimseyen canlara ve onların öncüleri olan kerameti erenlere, devlet politikaları doğrultusunda yapılanlar değilim?. Bununla da yetinmeyerek Anadolu da Ehl-i Beyt sevgisinin içinde taşıyanları dağlarda göçerliğe zorlaması, asimilasyona ve sürgün politikalarıyla cezalandırmasının yanın da, merkezi devlet otoritesin de uzak tutuşlarını onun bu politikalarına erenlerin bedenlerini yok eden saray alimlerinin de desteğini alarak devam etmedi mi? Şemsi Tebiriz'in ortadan kaldırılması Ahi evrenin baskı altına gizli yaşamaya zorlanması bu zihniyetin ürünü değil de neydi. Dede Karkına Elbistan Ovasında 400 Halifesiyle yapılanlar, Aynı bölgede Ağaçeri Türkmenleri, Karadeniz coğrafyasında Cetmiler, Sinop ve Kastamonu Türkmenlerine, yapılanlar , Hünkarı Hacı Bektaşî Velinin Moğolların işgalinden de yararlanarak Anadolu da ki beylik ve semavi dinlerinin diğer kavimlerini de yanına alarak Selçuklu hanedanlığına son vermesine kadar devam etmedi mi?

Osmanlı'nı kuruluşuna öncü olan Anadolu Erenlerinden Hacı Bektaşî Velinin Anadolu da ki katliamları ve Türkmenlerin dışlanma hor görme ve tecrit edilerek işkencelere maruz kalmasını önlemeye yönelik kuruluş rolü çokta fazla uzun sürmedi. Hünkarın hayatta olmasına rağmen katliamlar başladı. Fatih döneminde devlet bürokrasisinin Medrese eğitilmiş ulamanın eline geçmesiyle Emevi den beri itikal eden kıyımların uygulamaları yeniden başladı. Rum Mehmed Pasa Kahraman ve Toroslardaki Varsak Türkmenlerine yaptıklarını Âşık Pasa-Zade'ye şöyle ifade ediyor; " kadınlar bile çıplak edilip sokağa bırakılmıştır. Ereğli'de aman dileyen Müslümanların hepsini kılıçtan geçirilmiştir." (*Sefevi Tarikatı ve Osmanlı İlişkiler Dr. Bilal DEDEYEV* bdedevey@qafqaz.edu.az*) Kerbele Sonrasında Ehl-i Beytin evlatları olan kadınlar çıplak olarak develere bindirilip Şama getirilme dimi? Erdebil Tekesinin Anadolu Türkmen topluluğu üzerindeki pozitif etkisi Osmanlı'nın Anadolu Türkmenlerinin asimilasyon ve yok etme politikalarına öncelik vermesine neden olmadı mı? Hat Hünkarın Teksi sultanlığın kendi tarikat anlayışına göre biçimlendirilip Anadolu Türkmenlerine ve Edebil Tekkesinin karşıtı olarak baskı aracı olarak kullanılmadı mı? Bir taraftan Selçuklular döneminde devlet yönetim merkezi bütünlüğünden tecrit edilen Türkmenler göçerliğe

zorlanırken, diğer taraftan göçerlik alanlarında da baskı ve zulümlere, isyan ve mali yoksullaştırma politikaları acımasızca uygulamalarla yaygınlaştırılmaktaydı.

Bir diğer stratejiyle de Anadolu Türkmen Göçerlerin üstünde etkileyici ve Hak-Muhammed-Ali sevgisine Mistik tasavvuf anlayışıyla bağlı olan kerameti erenlerini, baskı ve ödüllü yaklaşımlarla sarayla ilişkiler kurdurmak suretiyle kontrolleri altında tutularak göçer Türkmenler üzerindeki etkilerin de ortadan kaldırtılmasına çalışılmadı mı?

Bu dönemin kültürel ve inanç zeminlerini değerlendirdiğimizde karşımız çıkan tablo ürkütücü olduğu kadar düşündürücüdür. Bu dönemdeki inanç kültürünün zeminin merkezi ve bölgesel olarak ayırışlara tabi tutulduğunu görüyoruz. Merkezi yapının başlangıcındaki tasavvufi anlayışın değerlerinin, 'dervişlik' 'ahilik' 'gazilik', alplık/alperenlik gibi sufilik anlayışı kültürünün Medrese ve inanç kültüründe etkili olduğunu görmekteyiz. Osmanlının bütünsel yapısını oluşturan siyasi, sosyal ve ekonomik yaklaşım fikrinin bu süfi anlayış tarafından biçimlendiğini görmekteyiz. Devletin bölgesel alanda göçer topluluklarla devlet merkezi uyumlu bu süfi gurupların merkezi uyumlu olanlarına karşı gösterdiği taraflı yaklaşım politikası, ilerleyen süreç içinde karşı karşıya gelmesine neden olmuştur. Ödüllü merkezi sufiliğin bir tarikat anlayışıyla biçimlendirmesi ki bunlar daha çok Bektaşî Değiş, Halife ve diğer Bektaşî Tekke mensuplarıydı. Buna Ekmekçi Baba ve Hacı Bayram-ı Veli'yi de dahil etmek mümkündür. Kırsal kesim mistik tasavvuf felsefe anlayışına sahip süfiler arasında bir mücadeleye dönüştü. Sonuçta Osmanlı yönetimi merkezi otoriteyi ve sultanlık makamının varlığını benimser bir uyumluluk içinde olan kısmi imtiyaza sayıp daha sağlıklı bulduğu ilişkilerini sürdürmüştür. Buna kaşıt göçer bölgesel sufilik anlayışlı bütünlüğe karşı şiddet ve sindirme politikalarına devam etmiştir.

Bir alıntıyla örneklemek gerek ise;

“Çünkü bu gurup eğitimleri, yetiştirme tarzları ve Osmanlı saltanatına bakışları itibarıyla adete kamuoyu üzerinde Osmanlı handanının meşruiyetinin ve devamlılığının garantisi gibiydiler. Ve yine bunların halk üzerinde ki etkileri sebebiyle halk, yönetimi fazlaca sorgulamıyor ve böylece ülkenin idaresi daha da kolaylaşmış oluyor. Anacak bu ilişkiyi zaman zaman bozan, devlet-ulema arasındaki bu zimni sözleşmeye uymayan şeyhler ve dervişlerde çıkıyordu. İşte Şeyh Bedrettin ağırlıklı olarak bu sözleşmeye uymayan tablonun ilginç bir örneğidir.”

Dervişlerin, sufilerin ve Şeyhlerin Osmanlı coğrafyasına taşıdıkları inanç tablosu, en belirgin özellikleri göz önüne alındığında “evrensel tasavvuf dini” şeklinde adlandırılabilir. İbni Arabi, Mevlana, Calaletin Rumi, Hacı Bektaş ve Yunus Emre gibi mutasavvıf ve gönül adamları İslami anlayışları ve yorumlarıyla bu evrenselliğin merkezinde yer alırlar. Temellerini 13. yüzyılda oluşturan bu evrensel süfi kabulleri, 14. yüzyıla da düşünce planında gelişerek, yayıldığı alan itibarıyla de genişleyerek girdi. 15. yüzyılın başlarında bölgenin inanç coğrafyasına hakim olan unsur haline geldi. Dolayısıyla, Hıristanlık ve Yahudiliğe kapısı açık heteredoks bir İslam yorumunun belirlediği bu dinler üstü kimlik, Şeyh Bedrettin'e mürit olan ve ona destek veren geniş halk kitlelerinin en belirgin özelliği oldu. Hatta bu kitlelerin bir kısmının hareket manevelası oldu.

Şehzadeler arası mücadelelerde Mustafa Çelebinin dayandığı siyasi coğrafya ve bu coğrafyanın inanç yapısı, bir taraftan bu bölge insanının Şeyh Bedrettine sahip çıkmasını ve ona destek vermesini açıklamada önem ifade eder. Diğer taraftan da Şeyh Bedretti'nin Mehmet Çelebi tarafından idam edilmesinde oldukça düşündürücü ve açıklayıcı bir rol üstlenir. Oysa ki, Şeyh Bedreddin'in yanında yer alanlarla karşısında duranların gerekçeleri önemli oranda aynıydı. Bu çelişki olgu, belki de tarafların en azından birinin gerçek niyetinin görenle aynı olmadığını ortaya koyması bakımından önem kazanır. (Toplumsal Tarih/ Ekim 2002 /106)

Alıntı metninde de anlaşılacağı gibi Anadolu merkezîyetçi anlayışın dışında uzak Hak-Muhammed-Ali yolu mistik felsefe anlayışlı, Şeyh Bedrettin, Şahkulu, Pir sultan Abdal, öncülerin dışında Osmanlı Merkezinden uzakta Anadolu göçer coğrafyasında yaşanan onlarca ayaklanmanın da sebebi neydi? Bunların isyanlarının bastırılması için yok edilen binlerce insanın suçu neydi? Ayrıca Osmanlının uygulamış olduğu tarikat biçimlendirmesi amaçlı stratejisine karşı koyan Hamdullah Çelebinin . Kalander Çelebinin suçu neydi? Bu iki Bektaşî babasının Merkezi yönetime karşı Ehl-i Beyt sevgisini taşıyan o coğrafyada ki kerameti erenlerle olan ittifakı ve Osmanlının yok edici politikasına baş kaldırış değimliydi ki Osmanlı idamla yargıladı veya darağacın da sallandırdı.

Bu mevcutların devamını yazmak gerekirse, Yavuzun 40 binlerle ifade edilen Anadolu da ki keleşmesi ile II. Mahmut döneminde Kuyucu İbrahim Paşanın komutasında İstanbul Aksaray da Kuyulara doldurulan Yeniçerileri ve Merkeze muhalefet sınıfında listelendirilen Çelebi Babaganları ve Anadolu Erenlerinin kıyım sürgün ve sefalet içinde diyar diyar dolaşarak mahkum edildikleri açlıktan kurtulmak için sürünenlerini unutmak mümkün mü? Bu yaşananların hepsi yalnız Hak-Muhammed-Ali sevgisine gönül verenlere yapılanlar değil de ne? Bu sevgiyi dimdik taşıyan en büyük etkenlerden birisi Kerbala değil mi? Bunun sorumlusu Osmanlının iskan, ulema zihniyet ve fermanlı yok etme politikalarının sonucu değil de neydi.?

Bunların hepsinin bir özetini yapmak gerekirse Hallacı Mansur'un Abbasiler döneminde darağacında kolları ve ayakları budandı, Nesiminin yine Abbasiler döneminde derisi yüzüldü, Pir Sultan Abdal Osmanlı döneminde zindanlarda çürütülüp idam edildi. Var mı bir birinden farklı bir şey hepsi aynı yöntem ve strateji olarak Emevi'ler den günümüze kalan bir zihniyetin biçimlenmesi değil de nedir ?

Anadolu Aleviliğinde Kerbela'nın Yeri ve Önemi

Binlerce feridin tesadüf veya bilerek bir araya gelmesi her zaman bir topluluk oluşturmaz. O topluluktan örnek olacak bir gücün çıkacağını beklemek bir yanılgıdır olabilir. Binlerce bireyin bir birinden habersiz aynı heyecan ve sevgiyi içlerinden duyarak bir oluşumun plansızlığı etrafında toplanmasında her zaman olumlu bir sonuç doğmayabilir. Lakin tarihin bazı anlarında yarım düzüne insan asırlarca yaşayacak bir olayın kahramanı dahi olabilmektedir. Çünkü onların bireysel iç dünyalarının kenetlenişi o tarihi sayfanın açılmasına yetmiştir. Bu küçük insan sayısının; o olayın psikolojisini asırlarca yaşatacak bir dinamizmi kazandıracak gücü korudukları tarihin akışı içinde yaşanmıştır.

Bir psikolojik kitlenin en belirgin özellikleri; Kitleyi meydana getiren fertlerin, yaşam tarzları, karakterleri, iş güçleri veya manevi değerleri, olaylara bakışları adeta bir ortak ruhun yaratılmasına yetiyorsa orda onurlu bir kaybediliş olsa da tarihteki yerlerini alacaklardır. Onlar başka bir var olunacağı hissettirir ve hayatı pahasına da olsun onun yaşam kabulü iradeyle bütünleşerek kalıcı değerini bulurlar. İşte Kerbela da Hz. Hüseyin'i Küfelilere rağmen yalnız bırakmayan 72 kişi bu ruf ve iradeye sahip olmanın haksızlığa haykırışıyla şehit düşmüş ve 1370 senedir de tarihi yerlerini hep saygı sevgi ve onurla anıtlarıyla paylaşmışlardır.

Tanrının bazı kulları dünyaya gelirken var olan bir varlığın, nüfus, maddiyet, kahramanlık, siyasi veya ferdi varlığının mirasına konarak yaşamlarına devam ederler. Oysaki bazı insanlar vardır ki kendi var etikleri veya kaybettikleriyle toplumda yaşarlar. Hakiki fikir ve eylemleriyle geçmişte var olanlardan daha etkileyici birer ışık olarak aydınlatırlar toplumu. İşte Kerbela'nın zulme boyun eğmeyen Hz. Hüseyin'i ve kahramanlarını toplumu aydınlatanların tarihinde en ön sırada yer alanlar olarak anmaktayız. Onlar doğuşuyla yaşamamışlar batmalarına rağmen asırlarca o felsefenin inanmışlarının gönlünde yeniden doğarak yaşamaya devam etmişlerdir. Bu kabul Anadolu Aleviliğinin; ölmez hakka yolcu olur inanç anlayışının tasavvufi kabulüdür.

Anadolu Aleviliğinin de Hz. Hüseyin ve o 72 şehit budur ve onlar hala yaşamaktadır. Ölmedi kılıç darbeleri altında kellesi gövdesinden koparılıp Hakka yürütüldü ama o yenede doğup Anadolu'ya da tarihlerce rehberlik ederek yaşamaya devam etmektedir anılışında yaşar HÜSEYİN...

Bugün Anadolu Aleviliğinin inanç yaşamında ilk sırada yer alan Aleviliğinin yol kardeşliğinde ki, darların tümünde dört kapı,4 ata, yetimin hakkı, günlük yaşamın insan odaklı sevgisinde , toplumsal yaşamın doğru var olup huzur içinde akışına devam etmesinde, anne ve babaya karşı evlatlık sorumluluğunun yerine getirilmesinde, siyasal yaşamın hak adalet ve hukuk anlayışında, bir masum pakın bir yetişkinden daha çok ve öncelikli olarak korunması gereken ana yüreği anlayışında, zalimliğin yaşanmaması isteminden, haksızlığın bitmesi gereken arzu yetin de, terazinin hak deyince akan sular dururu kabulün de ve bireye tüm haklarının hak olduğu anlayışındaki hümanist mistik ve tasavvufi yaşamında, Kerbela şehidi şahlar şahı Hz. Hüseyin'in varlığı yaşamaktadır.

Kendisinden önceki medeniyetlerin bir kültür miras bütünlüğü içinde şekillenip Anadolu keramet erenlerinin, yol temsili önderleri olan dedeleri, nefesini tüketircesine diyar diyar dolaşan ozanları, Hz. Hüseyin'in ceddinin başlangıcıyla var edilen Ehl-i Beyt sevgisini, o çizginin kırılmaz kahramanlığını kendi insan severlik felsefesiyle buluşturmanın mevcudiyeti içinde inanarak almış ve onu Anadolu ya gelirken beraber getirip kendisiyle kendisini bağrına basan Anadolu medeniyetlerin kültürleriyle buluşturarak

yaşaması için bedenini ortaya koymuş, tarihi katliamlar yaşamış olmasına rağmen o sevgiden en ufak bir zerre kaybettirmeden bugüne kadar yaşattmıştır. Bundan sonrada yaşattırmaya devam ettireceğine inancı tamdır. Kerbela Anadolu Aleviliği için büyük bir kutsiyete sahiptir.

Kerbele; Anadolu Aleviliğinin toplumsal yaşam inancına yön vermiş ve onun nesilden nesile yaşamına öncüllük etmiştir. Bu nedenledir ki Anadolu da sevgi ve unutulmaz bir direnişin açısını da içinde barındırarak her yıl aynı özlen ve saygıyla anılır. Anadolu Aleviliğinin kendine özgü kültür ve yaşam biçiminin toplumsal felsefi dünya anlayışı içinde kendi erdemliğinin yüceliği olarak yaşar. Çağdaş demokratik erdemlerin Anadolu üzerindeki yedi yüzyıllık tarihinde bağına ve insan dışı anlayışlara karşı onu kendine şiar ederek sürdürüp bu güne getirmiştir. Sosyal ve siyasal tarihinin onurlu sürecinde Kerbela insanlık suçunun işlendiği gün olarak anılır. Şehitlerinin abadileşen adları önünde de saygıyla eğilmiştir. Eğilmeye devam edecektir.

Onu Anadolu Alevilerinin ‘‘kini’’ olarak ifade edip Ehli-Beyti unutturmak ve yok saymak isteyenlere de cevabı; Tarihi suçu ve zulmü örtbas etmek , Ehl-i Beyt evlatlarının sevgisini önemsenmeyen bir tavırla ifade edenler onu unutturmaya hayal ediyorsanız, yanılıyorsunuz der. O günün şehitleri dünya direniş tarihinin yaprakları arasında altın harflerle yazılı bir sayfa olarak yerinin korumaya devam etmektedir. Aynı değerde bizimde inanç ve insan sevgisine dayanan felsefi bütünlüğümüzde de yerin korumaktadır. Biz o günün zalimine ve zulmüne başkaldırışın onurları olarak anıp yaşarken acısını da içimize gömerek yaşattırırız der.

Aleviler asırlarca Anadolu da dünyadaki hiç bir milletin ve de ulusun kabul edemeyeceği karalama, iftira ve katliamlara bu ‘‘kindir’’ zihniyetini yaşatanların fermanlarıyla zulümlere uğramamalarına rağmen, dağ kovuklarında ve isiz vadilerde yaşamaya mahkum edilmelerine rağmen, kimliklerini saklayıp inançlarını gizli gizli yaşarken bile o günün yaşamlarındaki yerini ve önemini hiç unutmudılar. Unutmaları da mümkün değildir.

Üç kitta coğrafyasında altı yüzyıllık bir egemenlik altında hükmü ve yetkisi olan Osmanlı bütün yaptıklarına rağmen kötü yönetilmenin ve insani değerlerin yok sayıldığı bir inanç ve toplumsal anlayışa yanlış bakışın sonucun da çökmedi mi? Geride bıraktığı küçük bir Anadolu’nun dışındaki alanlarda asırlardır uyguladığı asimilasyon ve baskıyla egemenlik altında bırakma politikaları iflas etmedi mi? Beraberinde hangi mirasları Cumhuriyete intikal ettirdi. Mustafa Kemal’in Anadolu ya ayak basar basmaz onu kucaklayan insani felsefe hangi tarihi insani felsefi anlayıştıydı? Dış güçler ve Osmanlı’nın kendi istemleri ve planlamalarına rağmen kurtarıcı görevini hayatını ortaya koyarak başlatan Mustafa Kemal değimliydi? O Mustafa Kemal ki Hacı Bektaş Veli gibi Hak-Muhammed-Ali yolu felsefesinin yaşandığı bir aile ve topluluğun eğitip büyüttüğü, edep ve erkanının yaşadığı toplumun değerlerine de sahip çıkarak Anadolu’yu kurtarmayı kendisine şiar etmedi mi? Başarısının sonuçları bugün yaşadığımız coğrafyanın üstünde yaşarken özgürlüğün evrensel boyutların dan da anlaşılıyor mu?

Mustafa Kemal hayatta iken bile o tarihi zihniyet ve amaçlı stratejinin devamı Anadolu da yine katliamlara muvaffak olmadı mı? İyide bir Maraş, Çorumu, Sivas, nereye koyabiliriz. İnsanların topluca öldürülmesi, bebeklerin bedenlerinin cansızca sokakta terk edilmek zorunda bırakılması ve insanların diri diri yakılması hangi insani değerler ve hangi hukukun vicdanı değerleri içinde kabul edilir. Böyle bir yok dilişin bu çağda Filistin de, Afganistan da, Irakta, Bulgaristan da ve Çin de yapılması dahi dünyanın işlediği insanlık suçları olarak kabul edilmelidir.

Anadolu Aleviliğinde Mustafa Kemal Atatürk’ün Cumhuriyet değerlerini kuruluşundan itibaren taktirle karşılayan yaşanan ihtilallerin geçmişten pekte farklı olmayan baskı ve işkencelerine rağmen kalıcı olup, korunup yaşanması için bedellerine katladığı bir idare sistemine bağlılığını ifade ederek yaşamaktadır. Lakin özellikle son elli yılda Anadolu da yaşadıkları ‘‘Siyasallaşmış Arap İslam Anlayışının’’ tek şemsiyeli inanç hakimiyeti ile ‘‘Osmanlı Bektaş Tarikat Anlayışının’’ asimilasyon ve yok edici politikalarını kabul etmemenin bedellerini ağır ödüyor desek daha doğru olacaktır. İşte bu akış Anadolu Aleviliğın de Kerbela’yı her zaman canlı ve yaşanır kılmaktadır.

Not:

Muharrem Orucu ve Aşure konusunda güncelliğini oluşturan sohbetlerin yoğunluğu nedeniyle bu konudaki makalemi gelecek Muharrem orucunu tutulacağı takvim yılında yazmayı arzulamaktayım

Aşk-ı Niyazlarım

